

Magdalena Tusińska

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

POLSKA W OBLICZU WYZWAŃ STRATEGII EUROPA 2020

Streszczenie: Gospodarki Unii Europejskiej doświadczały w ostatnich latach dotkliwych konsekwencji kryzysu finansowego i gospodarczego, które przyczyniły się do opracowania, a następnie przyjęcia w marcu 2010 roku Strategii Europa 2020. Nowa Strategia stawia sobie za cel poprawę konkurencyjności gospodarki UE i niesie wiele szans rozwojowych w skali całej UE oraz dla Polski. Pojawiają się również pewne ryzyka. W niniejszym artykule dokonano charakterystyki Strategii Europa 2020 oraz oceniono zagrożenia płynące z jej przyjęcia, zwłaszcza dla krajów peryferyjnych UE. Przedstawiono też charakterystykę krajów Europy Środkowo-Wschodniej będących peryferiami UE, następnie, po zaprezentowaniu priorytetów Strategii Europa 2020, zarysowano możliwe negatywne konsekwencje dla Polski.

Słowa kluczowe: Strategia Europa 2020, kraje peryferyjne, kryzys gospodarczy, Polska.

1. Wstęp

Artykuł jest refleksją nad zmieniającą się pozycją Polski na arenie unijnej w kontekście celów Unii Europejskiej ogłoszonych pod szyldem Strategii Europa 2020. Strategia stanowi plan rozwoju gospodarczego UE zaproponowany przez Komisję Europejską w marcu 2010 r., którego opracowanie jest związane z konsekwencjami kryzysu finansowego i gospodarczego, a także coraz silniejszą konkurencją na rynku międzynarodowym – nie tylko ze strony krajów wysoko rozwiniętych, ale również ze strony gospodarek wschodzących, przede wszystkim Chin i Indii.

Celem niniejszego artykułu jest charakterystyka Strategii Europa 2020, a następnie próba oceny, jakie mogą być w przyszłości dla polskiej gospodarki konsekwencje sformułowania priorytetów Strategii. Można postawić hipotezę, że kryzys gospodarczy i związana z nim nowa strategia rozwojowa Unii Europejskiej wpłyną na przyszłe relacje między członkami Unii, a zwłaszcza między bogatymi a słabiej rozwiniętymi krajami. Pozycja Polski może w przyszłości ulec osłabieniu, pomimo tego, że w latach kryzysu polska gospodarka notowała dodatnie stopy wzrostu.

Artykuł składa się z trzech zasadniczych części. Pierwsza z nich koncentruje się na charakterystyce regionu Europy Środkowo-Wschodniej, którego częścią jest Polska. W kolejnej opisana została Strategia Europa 2020, w następnej wskazano zagro-

żenia dla kraju średnio rozwiniętego, jakim jest Polska, które rodzą się w związku z lekcją z kryzysu oraz z przyjęciem wspomnianej Strategii.

2. Specyfika gospodarek regionu Europy Środkowo-Wschodniej. Przypadek Polski

Polska i pozostałe kraje Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW) są uznawane za państwa należące do części ludności globu, która żyje „u podnóża góry”, ale ma perspektywę przeniesienia się wyżej¹. Oznacza to, że osiągnęły średni poziom rozwoju² i aspirują do osiągnięcia poziomu życia w krajach wysoko rozwiniętych³. Pojęcie EŚW jest szerokie. W.M. Orłowski zalicza do tego regionu 20 krajów położonych pomiędzy Niemcami a wschodnioeuropejskimi nizinami zajmowanymi przez Rosję, a następnie dzieli je na trzy obszary: Podregion EŚW Zachód (Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry), Podregion EŚW Południe (Albania, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Czarnogóra, Kosowo, Macedonia, Rumunia, Serbia) oraz Podregion EŚW Wschód (Białoruś, Mołdawia, Ukraina)⁴. Od początku swej historii obszary te należały do zacofanej gospodarczo części Europy. Kształtowały się na obrzeżach lub poza zasięgiem głównego kręgu cywilizacji śródziemnomorskiej w starożytności. Feudalne struktury społeczne i państwowe powstawały tu z kilkunastoletnim opóźnieniem w stosunku do Europy Zachodniej i opóźnienie to utrzymywało się później, może z wyjątkiem Czech⁵. Wymienione kraje są zróżnicowane pod względem wielkości, potencjału ludnościowego, ekonomicznego i militarnego, struktury społecznej i możliwości odgrywania politycznej roli. Polskę, na której koncentruje się uwaga, najwięcej wspólnych cech łączy z Czechami, Słowacją i Węgrami (czasem są określane mianem Europy Środkowej).

Podobnie jak w przeszłości, również w współcześnie sytuacja państw centralnej części kontynentu nie była łatwa – w czasie wojny zostały zniszczone, a po jej zakończeniu pozbawione szansy skorzystania z Planu Marshalla. Współpracę rozwijały głównie z państwami Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej, a dopiero po

¹ W.W. Lewis, *Potęga wydajności*, CeDeWu, Warszawa 2005, s. 37.

² OECD zalicza je do krajów o wysokim poziomie rozwoju, ale trudno się z tym zgodzić. Potwierdza to nie tylko przerośnięcia o górze, którą można traktować jako intuicyjną, lecz także np. ranking konkurencyjności gospodarek Światowego Forum Ekonomicznego. Według WEF badane kraje nie osiągnęły jeszcze najwyższego stadium rozwoju, ale znajdują się niedaleko światowej czołówki. World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2009–2010*, www.weforum.org/issues/global-competitiveness (20.02.2011).

³ Kryzys sprawił, że niektóre kraje nie są obecnie postrzegane jako wzór do naśladowania (np. Irlandia, Hiszpania). Jednak pod względem poziomu dochodu na mieszkańca EŚW pozostaje daleko w tyle za Europą Zachodnią.

⁴ W.M. Orłowski, *W pogoni za straconym czasem. Wzrost gospodarczy w Europie Środkowo-Wschodniej 1950–2030*, PWE, Warszawa 2010, s. 16–18.

⁵ J. Wendt, *Współpraca regionalna Polski w Europie Środkowej*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2000, s. 133–146.

roku 1989 rozpoczęto proces transformacji systemowej od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej⁶. Zwieńczeniem procesu transformacji stało się przyłączenie do Unii Europejskiej, a 1 maja 2004 r. jest niewątpliwie datą sukcesu Polski i pozostałych przystępujących wówczas do UE krajów.

Obecny, 7-letni okres uczestnictwa Polski w ugrupowaniu, zresztą bez zaskoczenia, okazał się zbyt krótki, by nadrobić istniejącą lukę rozwojową między krajami „nowej” a krajami „starej” Unii (UE-15). Opisana pokrótce przeszłość w dużym stopniu determinuje dzisiejszą pozycję krajów Europy Środkowo-Wschodniej, uznawanych za peryferie UE.

W literaturze kwestię peryferyjności łączy się z pojęciem dystansu, niekoniecznie pojmowanego w sensie geograficznym. Wynika ona raczej z faktu występowania – w zależności od zakresu badania – nierówności w skali świata, kontynentu czy kraju. W związku z istnieniem różnic w poziomie rozwoju można dokonać podziału danego obszaru na centrum i peryferia. Centra odznaczają się wysoką zdolnością generowania innowacji, rozwój zaś regionów poza centrami jest determinowany przez ich zależność od rdzeni⁷. Peryferie nie muszą być oddzielone barierami i ograniczeniami administracyjnymi, ale cechuje je asymetria związków ekonomicznych z krajami centrum. Zjawisko asymetrii jest obserwowalne w relacjach między Polską a bogatymi krajami UE. Przejawia się ono w wielu aspektach, przede wszystkim w różnicach w poziomie dochodu oraz rozbieżnościach w poziomie innowacyjności⁸. PKB na mieszkańca Polski wynosi 8100 euro, PKB *per capita* dla UE-15 to 27 500 euro, na Europejczyka zaś, uwzględniając 27 krajów ugrupowania, średnio przypada 23 600 euro⁹. Polska jest beneficjentem środków europejskich, a w ciągu ostatnich lat mogła rozwijać się szybciej, niż miałoby to miejsce w przypadku braku integracji i związanych z nią efektów. Intensyfikacja obrotów handlowych, dostępność funduszy europejskich, napływ kapitału, wzrost wiarygodności kraju na arenie międzynarodowej korzystnie wpłynęły na rozwój gospodarek krajów regionu. Tempo doganiania (*catching-up*) jest więc w dużym stopniu podyktowane sytuacją i decyzjami podejmowanymi w krajach wysoko rozwiniętych (np. przez polityków gospodarczych, inwestorów)¹⁰. Gospodarki peryferyjne czerpią także korzyści z szybszego rozwoju innowacyjności w krajach centrum. Współcześnie bowiem

⁶ Zob. na przykład: A. Åslund, *Jak budowano kapitalizm. Transformacja Europy Środkowej i Wschodniej, Rosji i Azji Środkowej*, Książka i Wiedza, Warszawa 2010.

⁷ Por. R. Domański, *Zasady geografii społeczno-ekonomicznej*, PWN, Warszawa 1993, s. 165, oraz A. Olechnicka, *Regiony peryferyjne w gospodarce informacyjnej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2004, s. 43-92.

⁸ Pomijając kwestie polityczne i koncentrując się wyłącznie na ekonomicznym wymiarze.

⁹ Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (3.03.2011), dane za rok 2009 liczone w cenach bieżących.

¹⁰ Szerzej na temat wachlarza czynników, które decydują o tempie doganiania, zob.: J. Fagerberg, M. Srholec, *Catching-up: what are the critical factors for success?*, Background Paper for the UNIDO World Industrial Development Report 2005, oraz T.G. Grosse, *Innowacyjna gospodarka na peryferiach?*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007, s. 28-59.

innowacyjność może być efektem nie tylko własnej działalności B+R, ale i dyfuzji, czyli procesu kolejnych zastosowań tego samego zestawu informacji, który dokonuje się dzięki transferowi technologii. Ów transfer oznacza coś więcej niż tylko prostą wymianę produktów i usług, zawiera systemy wspomagające w odniesieniu do produktów, procesów technologicznych i usług, które mogą skutkować wymianą wiedzy, umiejętności, doświadczeń i rozwiązań organizacyjnych¹¹. Zjawisku dyfuzji sprzyjają też kontakty interpersonalne, co tłumaczy koncepcja choroby zakaźnej Findlaya. Findlay, opierając się na efekcie doganiania, uznał, że technologia rozprzestrzenia się tym szybciej, im więcej kontaktów interpersonalnych utrzymują ze sobą przedsiębiorstwa lub kraje. Rozwiązania technologiczne są tym samym efektywnie kopiowane, gdy istnieje bezpośredni kontakt pomiędzy liderem a naśladowcą¹².

Niewątpliwie proces integracji krajów EŚW z wyżej rozwiniętymi gospodarkami Europy Zachodniej przyczynił się do zintensyfikowania procesów dyfuzji innowacji i jednocześnie przyspieszenia procesu doganiania. Jednakże, w obliczu minionego kryzysu gospodarczego, zastanawiające jest, jakie tempo będzie miał w najbliższych latach proces upodobniania krajów peryferyjnych do gospodarek centrum. Istnieją obawy, czy kryzys i jego następstwa nie podzielią ugrupowania na „Europę dwóch prędkości”.

3. Charakterystyka Strategii Europa 2020

Kryzys finansowy i gospodarczy zaowocował wieloma negatywnymi zjawiskami w Europie, w tym spadkiem tempa wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Skutki będą prawdopodobnie odczuwalne w najbliższych latach – szacuje się, że potencjał wzrostu UE zmniejszył się o połowę, gdyż wiele projektów, ze względu na dużą skalę niepewności, słaby popyt i brak finansowania, straciło szansę realizacji. Nielatwą sytuację potęguje kryzys zadłużenia publicznego¹³, który zagroził niewypłacalnością kilku krajów i zachwiał wiarygodnością wspólnej waluty. Zwykle w trudnym położeniu poszukuje się pozytywnych aspektów i lekcji na przyszłość. W takim tonie można odczytać wypowiedź J.M. Barroso, który skonstatował, iż „kryzys był dzwonkiem alarmowym, dzięki któremu zorientowaliśmy się, że jeśli niczego nie zmienimy, skazemy się na stopniową utratę znaczenia i spadniemy do drugiej ligi nowego światowego porządku”¹⁴. Osłabieniu pozycji UE w świecie ma zapobiec m.in. Strategia Europa 2020, czyli plan rozwoju gospodarczego UE na lata 2010-2020.

¹¹ T. Trocickowski, *Global Transfer of Knowledge, Innovations and Technology as a Chance for Growth of Competitiveness of an Enterprise*, „Economics and Management” 2007, 12, s. 918.

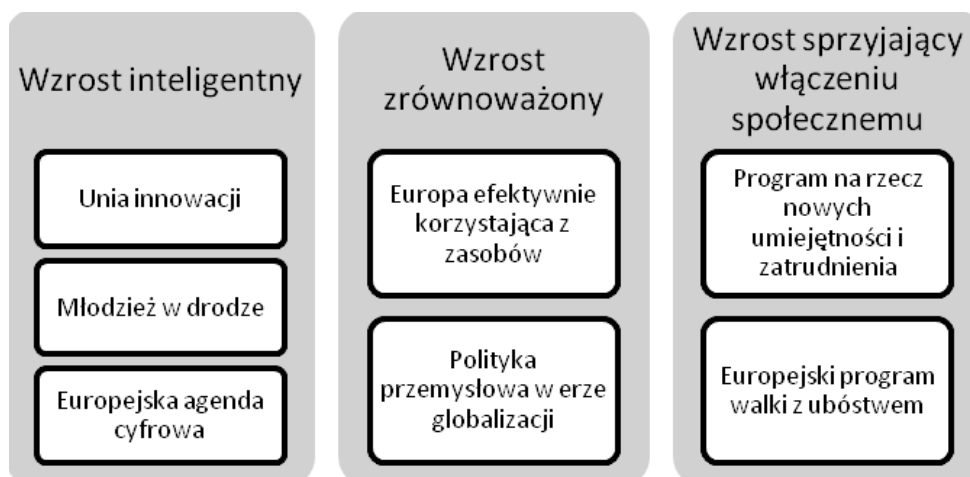
¹² S. Pangsy-Kania, *Polityka innowacyjna państwa a narodowa strategia konkurencyjnego rozwoju*, Wydawnictwo UG, Gdańsk 2007, s. 51.

¹³ Przyjmuje się, że kryzys gospodarczy już się skończył i w tej chwili ma on charakter fiskalny.

¹⁴ KOMUNIKAT KOMISJI EUROPA 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna, s. 2. ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf (10.03.2011).

Priorytety, których realizację zapewnią działania na szczeblu unijnym i krajowym, to: wzrost inteligentny (zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego), zrównoważony (produkcja efektywniej wykorzystująca zasoby przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności) i sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji, walka z ubóstwem). Sformułowano także wymierne, wzajemnie powiązane ze sobą cele oraz siedem projektów flagowych. Wśród nadrzędnych celów szczegółowych znajdują się:

- osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata na poziomie 75%,
  - poprawa warunków prowadzenia działalności B+R, zwłaszcza by poziom inwestycji w tym sektorze (publicznych i prywatnych) osiągnął 3% PKB,
  - zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. (ograniczenie emisji CO₂ nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki), zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii oraz dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20% (cel „20/20/20”),
  - ograniczenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną do 10% (dodatkowo co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie),
  - zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem o 25% (czyli o ok. 20 mln).
- Projekty flagowe przyporządkowano trzem priorytetom, które wskazano na rys. 1.

Rys. 1. Siedem projektów flagowych Strategii Europa 2020 przyporządkowanych priorytetom Strategii

Źródło: KOMUNIKAT KOMISJI EUROPA 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna, s. 35, ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf (10.03.2011).

Poszczególne projekty i cele Strategii są komplementarne. Na przykład, realizacja projektu „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” ma się przyczynić do wzrostu liczby nowych miejsc pracy, co jest zgodne z celami realizowanymi w ramach projektu „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”¹⁵.

Podkreśla się, że przyjęte cele są ambitne, ale możliwe do zrealizowania, jeśli tylko kraje UE będą działać wspólnie. O tym, że skuteczność działania w pojedynkę w zglobalizowanym świecie jest dużo mniejsza, świadczą chociażby wskaźniki gospodarcze pojedynczych państw Unii. Największy spośród krajów europejskich udział w światowym PKB ma gospodarka niemiecka, której wkład do PKB wynosi 4%. W pierwszej dziesiątce największych krajów znalazły się również: Wielka Brytania (3,1% światowego PKB), Francja (3%), Włochy (2,5%). Dla porównania, wyniki pierwszej trójki na arenie globalnej to: USA (20,5%), Chiny (12,5%), Japonia (6,0%)¹⁶. Widać zatem, że UE jako całość stanowi potęgę gospodarczą, natomiast pojedyncze kraje imponują wynikami gospodarczymi w dużo mniejszym stopniu. Podobne prawidłowości obserwuje się w zakresie udziałów poszczególnych krajów w światowym handlu towarami i usługami¹⁷.

Zawarte w Strategii wezwanie krajów UE do wspólnego działania może skutkować umocnieniem solidarności w ramach całej Unii, ale równie prawdopodobne, że współpraca umocni się głównie w ramach grupy najbogatszych państw, będących jednocześnie płatnikami netto do budżetu unijnego. Największy spadek tempa wzrostu w czasie kryzysu odnotowały właśnie gospodarki wysoko rozwinięte, co może zmniejszyć ich zdolności i chęci do partycypacji w finansowaniu polityk UE. O tym oraz innych zagrożeniach dla krajów peryferyjnych związanych z przyjęciem Strategii Europa 2020 traktuje kolejna część artykułu.

4. Strategia Europa 2020 i jej konsekwencje dla Polski

Każde państwo członkowskie może dopasować Strategię Europa 2020 do swojej sytuacji, ponieważ Komisja Europejska proponuje, aby wymierne cele unijne przełożyć na krajowe cele i metody działania. Niesie to za sobą zarówno szanse, jak i zagrożenia. Z jednej strony pozwala krajom na sformułowanie możliwych do zrealizowania dla nich celów, ale z drugiej wydaje się, że przenosi większą odpowiedzialność na gospodarki narodowe. Jak akcentuje się w Komunikacie Komisji Europejskiej, sukces nowej strategii będzie w głównej mierze zależał od tego, na ile instytucje UE, ale także państwa członkowskie oraz regiony, będą umiały przekonująco wyjaśnić, że reformy są nieuniknione i niezbędne do utrzymania obecnej jako-

¹⁵ Poszczególne cele są szczegółowo omówione we wskazanym w źródle Komunikacie. W kolejnej części opracowania zostaną omówione jedynie te, które są istotne z punktu widzenia celu artykułu.

¹⁶ *World Economic Outlook: Rebalancing Growth*, IMF April 2010, www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/pdf/text.pdf (1.03.2011).

¹⁷ Zob. UNCTAD, <http://unctadstat.unctad.org> (1.03.2011).

ści życia i modeli społecznych¹⁸. O powodzeniu reform decydować będą zatem, słowami J. Pajestki, „ogrom starań i warunków, głównie w jakości czynnika ludzkiego i kształtu instytucji, z których instytucja państwa ma szczególną rolę. Zdrowe i rozumne państwo jest dla rozwoju czynnikiem niezastąpionym”¹⁹. Rodzi się pytanie, czy polskie państwo jest w stanie sprostać wyzwaniom współczesności i przyszłości. Wyniki, jakie osiąga Polska w różnych rankingach, świadczą raczej o licznych słabościach instytucji. Dla powodzenia strategii rozwojowej kraju ważne jest także budowanie społeczeństwa obywatelskiego. W polskim społeczeństwie bardzo słaba jest świadomości wspólnoty interesów, co uniemożliwia rozwiązywanie zaistniałych konfliktów oraz utrudnia przeprowadzanie reform. Potwierdza się zasada, że słabemu państwu odpowiada słabe społeczeństwo²⁰.

Następne ryzyka dotyczą przyszłości kolejnego budżetu wieloletniego Wspólnoty oraz polityki spójności. Komisja Europejska zapowiada, że budżet Unii po roku 2013 może być znacznie ograniczony, dlatego musi być oszczędnie wykorzystywany. Jeśli uda się zapewnić lepszą koordynację unijnych funduszy przeznaczonych na politykę regionalną i politykę społeczną, to może uda się utrzymać je na aktualnym poziomie. Receptą na bólaczki unijnego budżetu ma być wprowadzenie nowych środków własnych²¹. Z kolei T.G. Grosse przypomina, że w polskiej debacie prowadzonej na temat przyszłego budżetu UE widoczny był wątek dotyczący niewystarczającego uwzględnienia w projekcie Strategii potrzeb rozwojowych nowych krajów członkowskich – chodziło zwłaszcza o inwestycje w infrastrukturę podstawową, np. komunikacyjną. Postulaty polskiej strony zostały w dużym stopniu uwzględnione i do Strategii dodano liczne odwołania na temat promowania spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz potrzeby rozwoju infrastruktury. Pojawił się jednak inny argument dotyczący przyszłości polityk europejskich: istnieje niebezpieczeństwo rozbitcia między działaniami Unii na te skierowane na rozwój innowacyjnej gospodarki, które będą skoncentrowane w najlepiej rozwijających się regionach UE, oraz te, które dotyczą podstawowej infrastruktury i będą skoncentrowane w najsłabiej rozwiniętych obszarach Wspólnoty²². Europa 2020 przyczyniłaby się wówczas do kierowania wydatków na nowoczesne technologie do najbardziej prężnych ośrodków UE-15 i potęgowałaby już istniejący w Europie dualizm między

¹⁸ Komunikat Komisji Europa 2020..., s. 33.

¹⁹ J. Pajestka, *Rzecz o świecie i polskich sprawach*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1993, s. 154.

²⁰ Zob. U. Płowiec, *Kształtowanie gospodarki i społeczeństwa odpowiadających cywilizacji wiedzy*, [w:] *Innowacyjna Polska w Europie 2020. Szanse i zagrożenia trwałego rozwoju*, red. U. Płowiec, PWE, Warszawa 2010, s. 295–300.

²¹ *Europa jest prosta*, Biuletyn Informacyjny nr 17, luty 2011, Wydawca: dr Jan Olbrycht, Poseł do Parlamentu Europejskiego, www.janolbrycht.pl (14.03.2011).

²² T.G. Grosse, *Przyszłość polityki spójności UE – kolejne etapy dyskusji*, „Pro Oeconomia” Fundacja Ewaluacji i Badań Ekonomicznych, Warszawa 2010, s. 6. <http://www.prooeconomia.pl/voice.html> (7.03.2011).

innowacyjnymi centrami a peryferiami. Zagrożenie, że Polska utwali przynależność do tej drugiej grupy, jest całkiem realne.

Pewnych zagrożeń dla krajów doganiających można się również dopatrywać bezpośrednio w niektórych projektach flagowych Strategii Europa 2020. Jednym z ważniejszych dla umocnienia konkurencyjności UE jest „Unia innowacji”. Dotyczy on dokończenia procesu tworzenia Europejskiej Przestrzeni Badawczej i obejmuje: wprowadzenie patentu wspólnotowego, zwiększenie inwestycji dotyczących rozwoju infrastruktury i badań rozwojowych oraz zwiększenie swobody przepływu kadry naukowej w Europie. Może się okazać, że wspomniany patent wspólnotowy, prócz wielu zalet, promować będzie kraje o najwyższym potencjale gospodarczym. Patent ma być publicznie dostępny w jednym z języków: angielskim, niemieckim, francuskim²³, co przełoży się na pogorszenie warunków konkurowania polskich przedsiębiorstw, które zostaną zmuszone do tłumaczenia patentów ze swojej dziedziny. Koszty uzyskania ochrony patentowej dla przedsiębiorców anglo-, niemiecko- i francuskojęzycznych spadną, ze względu na wyeliminowanie konieczności dokonywania tłumaczeń na języki krajowe, podczas gdy koszty uzyskania tej ochrony dla polskich przedsiębiorców będą wciąż jednakowo wysokie.

Kolejne ryzyko, pojawiające się w związku z realizacją projektu „Unia innowacji”, a także projektu „Młodzież w drodze”, to spotęgowanie zjawiska drenażu mózgow. Polska oraz inne kraje peryferyjne są rezerwuarem dość dobrze wykształconych zasobów siły roboczej i personelu naukowo-badawczego dla zewnętrznych ośrodków. Próba zwiększenia mobilności studentów i młodych pracowników naukowych w Europie może się przyczynić do wzrostu skali emigracji z krajów średnio rozwiniętych do krajów wysoko rozwiniętych, przyciągających atrakcyjniejszymi wynagrodzeniami oraz warunkami pracy. To z kolei przyczyni się do spowolnienia procesu doganiania.

Następny projekt, o którym warto wspomnieć, to „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”. Ma on na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejście na gospodarkę niskoemisyjną, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizację transportu oraz propagowanie efektywności energetycznej. Polska spełnia kryterium limitu emisji dwutlenku węgla²⁴, ale poza tym jest uzależniona od paliw kopalnych, co wystawia konsumentów i przedsiębiorców na szoki cenowe, jednocześnie zagrażając bezpieczeństwu gospodarczemu i przyczyniając się do niekorzystnych zmian klimatu. Nieunikniona restrukturyzacja polskiego sektora energetycznego przypuszczalnie będzie długotrwałym i kosztownym procesem o bolesnych reperkusjach społecznych.

Dotkliwie skutki w sferze społecznej może wywołać próba realizacji „Programu na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”, czyli projektu na rzecz modernizacji

²³ http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/index_en.htm (10.03.2011).

²⁴ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators (11.03.2011).

rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania popytu do podaży na rynku pracy. Zwiększenie aktywizacji zawodowej oraz poziomu zatrudnienia wiązałyby się w Polsce z likwidacją wielu przywilejów, na co nie ma przyzwolenia społecznego.

5. Podsumowanie

Obecne zróżnicowanie rozwojowe w Unii Europejskiej jest spowodowane głównie dziedzictwem i zaszcłściami historycznymi. Pomimo obserwowanego na przestrzeni lat procesu doganiania, w ostatnim czasie pojawiły się obawy, że podział na kraje centrum i kraje peryferyjne Europy zostanie w przyszłości utrzymany. Ów pesymizm wypływa z konfrontacji priorytetów sformułowanych w ramach Strategii Europa 2020 z rzeczywistością. Przyjęta Strategia niesie wprawdzie wiele szans rozwojowych zarówno w skali całej UE, jak i dla Polski, lecz jednocześnie powstają pewne ryzyka i to na nich koncentrowały się niniejsze rozważania. Zagrozenia, jakie pojawiły się przed gospodarkami doganiającymi, wynikają przede wszystkim ze zmniejszenia chęci krajów najbogatszych do partycypowania w politykach UE. Wzrost roli największych państw członkowskich wiąże się z przesuwaniem na drugi plan problemów pozostałych członków Unii. Może to m.in. przyczynić się do koncentracji procesów innowacyjnych w krajach wysoko rozwiniętych i marginalizacji ośrodków z krajów peryferyjnych. Dość realnym zagrożeniem jest też zjawisko odpływu wykształconej i doświadczonej siły roboczej z krajów doganiających oraz pogorszenie warunków konkurowania przedsiębiorstw z tych krajów. Ponadto należy oczekiwać nie zawsze akceptowanych społecznie zmian na rynku pracy oraz restrykturyzacji przemysłu, w tym energetycznego.

Z pewnością poruszony temat nie został wyczerpany, gdyż problemy zostały przede wszystkim nakreślone, a nie szczegółowo omówione. Taki jednak był cel niniejszego opracowania. Jego zawartość wystarcza, by obudzić refleksję nad tym, jak zniwelować lub przynajmniej ograniczyć pojawiające się ryzyka. Wydaje się, że najbardziej potrzebna jest aktywna, kreatywna rola państwa, które jest niezbędne zwłaszcza w okresach przełomowych i latach wyzwań. Nadchodzące lata niewątpliwie takie będą.

Literatura

- Åslund A., *Jak budowano kapitalizm. Transformacja Europy Środkowej i Wschodniej, Rosji i Azji Środkowej*, Książka i Wiedza, Warszawa 2010.
- Domański R., *Zasady geografii społeczno-ekonomicznej*, PWN, Warszawa 1993.

- Europa jest prosta*, Biuletyn Informacyjny nr 17, luty 2011. Wydawca: dr Jan Olbrycht, Poseł do Parlamentu Europejskiego, www.janolbrycht.pl.
- Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database.
- Fagerberg J., Srholec M., *Catching-up: what are the critical factors for success?*, Background Paper for the UNIDO World Industrial Development Report 2005.
- Grosse T.G., *Innowacyjna gospodarka na peryferiach?*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007.
- Grosse T.G., *Przyszłość polityki spójności UE – kolejne etapy dyskusji*, „Pro Oeconomia” Fundacja Ewaluacji i Badań Ekonomicznych, Warszawa 2010, s. 6. <http://www.prooeconomia.pl/voice.html>.
- http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/index_en.htm.
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators.
- Komunikat Komisji Europa 2020 *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna.
- Lewis W.W., *Potęga wydajności*, CeDeWu, Warszawa 2005.
- Olechnicka A., *Regiony peryferyjne w gospodarce informacyjnej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2004.
- Orłowski W.M., *W pogoni za straconym czasem. Wzrost gospodarczy w Europie Środkowo-Wschodniej 1950–2030*, PWE, Warszawa 2010.
- Pajestka J., *Rzecz o świecie i polskich sprawach*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1993.
- Pangsy-Kania S., *Polityka innowacyjna państwa a narodowa strategia konkurencyjnego rozwoju*, Wydawnictwo UG, Gdańsk 2007.
- Płowiec U., *Kształtowanie gospodarki i społeczeństwa odpowiadających cywilizacji wiedzy*, [w:] *Innowacyjna Polska w Europie 2020. Szanse i zagrożenia trwałego rozwoju*, red. U. Płowiec, PWE, Warszawa 2010.
- Trocikowski T., *Global Transfer of Knowledge, Innovations and Technology as a Chance for Growth of Competitiveness of an Enterprise*, “Economics and Management” 2007 (12).
- UNCTAD, <http://unctadstat.unctad.org>.
- Wendt J., *Współpraca regionalna Polski w Europie Środkowej*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2000.
- World Economic Forum 2009, *The Global Competitiveness Report 2009–2010*.
- World Economic Outlook: Rebalancing Growth*, IMF, April 2010.

POLAND AND THE CHALLENGES OF EUROPE 2020 STRATEGY

Summary: Strategy Europe 2020 was adopted by the European Union in March 2010. The strategy aims ambitious objectives to be achieved by 2020. Restructuring general trends in the European economy and the consequences of financial and economic crisis demand a substantial rethinking of the position of every state, especially connected with catching-up. This paper investigates the consequences (especially risks) of adoption of Europe 2020 Strategy by a peripheral economy of the EU which has been exemplified by the case of Poland.